

Sauber Bernát

Ez itt balra én vagyok, mellettem az unokaöcsém, Nemes Jaszi. Székelyhídon készült a kép 1934 vagy 1935-ben, amikor még az ottani jesivába jártunk.

Édesapám mindenképpen azt akarta, hogy vallásos legyek, és lehetőleg, ha nem is rabbi, de valami egyházi teendőket el tudjak látni. Az első másfél évet ott voltam a magyarláposi jesivában, utána aztán édesapám nem akarta, hogy ott maradjak, mert tudta, hogy ha Magyarláposon vagyok, akkor nem fog menni a dolog. A székelyhídi [Székelyhíd Bihar vm.-ben volt; nagyközség -- A szerk.] volt a legelőkelőbb jesiva Romániában, és onnan jöttek ki a nagy rabbik -- ez volt édesapámnak a rögeszméje.

Elküldött édesapám Székelyhídra az unokaöcsémmel, Nemes Jasszival együtt. Lehettem olyan 14 éves, amikor elkerültem. Elég sokba került az ottlétem, ott is rendes menza volt, meg körletekben laktunk, amíg jött egy gazdag amerikai zsidó, és épített egy nagyon szép, emeletes internátust, és oda bekerültünk. Ott voltam két és fél évig. Dr. Rosner volt ott a rabbi, az egyik legműveltebb rabbi volt akkor az országban. Bécsben volt héber egyetem, és ott tette le a doktorátusát is. Ugyanaz a rendszer volt, mint Magyarláposon, a rabbi magyarózott. Ott megmutatkozott, hogy milyen réteghez tartozott az ember. A gazdag zsidó fiúknak volt külön menzájuk, azok állandóan libahúst, tepertőt, libamájat ettek, amit ott csináltak nekik a külön menzájukban. Nekünk, középosztálynak és a szegényeknek, naponta körülbelül egy kiló kenyeret adtak, azt beosztottuk. Tejeskávé volt a reggeli, délben volt egy elég konzisztens ebéd, és volt vacsora. Természetesen minden kóser volt. Ott megismerkedtem nagyon vallásos zsidó fiúkkal. Én is vallásos voltam, de nekem nem volt hosszú pájeszem, hanem csak egy kicsi volt, s azt mindig a fülem mögé raktam.

Székelyhídon a jesivában már nem foglalkoztunk a heti perikópával, azon már túl voltunk, hanem magának a Talmudnak a tanulmányozásával. A rabbinak voltak olyan jó nagy formátumú könyvei, jó vastagok voltak, azt elővette. Egy dolgot kiragadott belőle, például a Gitn-t [a Talmud Gittin nevű traktátusa], a válást. Mik a szabályok ahhoz, hogy egy zsidó el tudjon válni a feleségétől? Olyasmi, hogy a feleség a férjétől elváljon, nem létezett, csak a férj válhatott el a feleségtől [lásd: válás].

Erről 250-300 nagy oldal volt. Annak is volt két vagy három magyarázata. Nem úgy volt, hogy az ember veszi, elolvassa, s egyszerűen magyarázta, hanem minden egyes részéhez kellett külön egy magyarázatot adni, ami nem volt benne a szövegben, hanem dedukció alapján kellett ezeket elmondani. A rabbi ezt előadta, de nem jegyzeteltünk, csak az ember figyelte a rabbi előadását. Az volt az érdekes, hogy nem voltak leírva sehova sem ezek a magyarázatok, hanem ezek maguktól jöttek. Annak, aki a jesivát végigcsinálta, nem mondom, hogy szóról szóra, de a magyarázatoknak a lényege annak mindegyiknek az volt.

Mi együtt tanultunk. Egy kampuszfélében laktunk. A tehetősebb zsidó fiúk kivettek egy szobát, egy szobában volt négy-öt ágy, ott aludtak. Voltak ilyen nálamnál öt-hat évvel idősebb diákok, aki ugyancsak a jesivába jártak, a bóherek -- igazság szerint a bóher azt jelenti, hogy fiatalember. Úgy nevezték őket, házr-bóher. A "házr" ismétlést jelent, ő volt az ismétlő bóher. A bóher már végigjárta a jesivát, négy-öt-hat éven keresztül, ezek már majdnem olyan nívón tudtak tanítani, mint a rabbi. Mellettünk volt egy-egy idősebb bóher, ő ismételtetett a diákokkal. Reggel elmentünk imádkozni, ha a rabbi tartott előadást, akkor végighallgattuk, utána hazamentünk, és délig vagy 1-2 óráig négyen, illetőleg a bóherrel öten vagy hányan voltunk, kezdtük sorra, s majdnem kívülről meg kellett tanulni, ami az előadáson volt, mert minden hétvégén, a pénteki nap folyamán mindenkit kihallgatott a rabbi. Illetve már csütörtök délután kezdődött, és péntek délig tartott. Mindenki el kellett menjen, hogy meghallgassák, és minden alkalommal jegyet kapott. Volt a kicsi alef, az volt az elégséges, a közepes alef, az jó, a nagy alef az nagyon jó. Ez a 3 osztályzat volt. Volt egy ilyen regiszter, név szerint be volt írva héberül mindenki, s ő bejegyezte, hogy milyen jegyet kaptál. Ez volt a módszere az ottani tanításnak. Olyasmi nem létezett, hogy valakinek ne legyen elégséges a tudása. Azért nem lehetett, mert főleg olyanok kerültek oda be, akiknek volt hozzá tehetsége és feje. Ha nem, akkor hiába beszélhettek hozzá öt napig egy szakasról, mert úgysem tudta volna felfogni. Csak olyan fiúk mentek oda, akik elsősorban vallásos szülőknek a gyerekei voltak, és azok közül is azok, akik erre képesek voltak. Aki nem volt képes, az hiába ment oda, mert azt két-három hét múlva eltanácsolták, hogy tanuljon egy mesterséget. 1933 közepén kerültem ebbe a jesivába, és két és fél évet tanultam ott. 250 diákja volt a jesivának, ez nagy létszámot jelentett.